

DE
REVELATIONE RELIGIONIS
EXTERNA EADEMQUE
P U B L I C A
PROLUSIONES ACADEMICAE.

SCRIPT
RECOGNOVIT ET EMENDAVIT
D. CAROLUS LUDOVICUS NITZSCH,
THEOLOGIAE PROFESSOR IN ACAD. VITEBERG. ETC.
VITEBERGENSIS CIRCULI SUPERINTENDENS
GENERALIS.

L I P S I A E
APUD G. J. GÖSCHEN. C1D10CCCVIII.

P R A E F A T I O,

Quam ab eo tempore, quo Theologiam docere coepi, excitatus philosophiae recentioris studiis, diu multumque, sed frustra, quaesiveram, summam legem et formulam, ex qua universa doctrina Christiana, favente et adiuvante Scriptura, qua materiam formamque, repeti et iudicari posset: eam tandem reperisse mihi videor in notione, his Pro-
lusionibus pertractata, de divina religionis promulgatione. Quod principium Theologiae Christianae, quomodo a me repertum, hisque libel-

lis academicis deinceps illustratum sit; et quid maxime spectaverim edenda hac eius commendatione, quanta potero brevitate praemonebo.

Multae res adhuc impediunt, quominus statim in oculos incurrat; quantum sit in illa notione ad constituendam omnem Theologiam virtutis et momenti. Ipse ea iam usus eram ad explicandas quaestiones difficiles, cum hanc eius vim adhuc ignorabam. Neque enim ad eam, quaerendo Theologiae Christianae principio, deductus, sed casu quodam, cum aliam rem agerem, delatus eram. Quod, quomodo acciderit, mihi quae ad omnem huius notionis virtutem paulatim cognoscendam profuerit, operae pretium videtur, enarrare. Primam rei indagandae occasionem mihi praebuit quaestio de iure certi cuiusdam coniugii, lege Mosaica prohibiti. Huius enim accuratior explicatio cum

publice mihi demandata esset, omni, qua poteram, cura et contentione operam dabam, ut rei satisfacerem. Sed in hac quaerendi diligentia coepi animadvertere, me frustra tentaturum esse explicationem illam, nisi discrimen, quod Mafaicae revelationi cum Christiana intercederet, omni ex parte, et melius, quam vulgo explicari soleret, perspectum haberem. Quod cum assequi annixus essem, iamque viderem, repetendum esse discrimen illud ab iis rebus, quibus inter se differant legislatio et institutio: harum ante omnia differentiam studiose indagavi. Hac autem cognita, sensim clarescere mihi coeperunt notiones duarum Revelationum, quarum altera, quam nomotheticam appellavi, proxime spectaret ad exigenda facta externa, altera, quam didacticam vocari placuit, ad conformandum animum, fuscitandamque di-

vinam mentis humanae vim, cuius ope quisque sibi ipse imperare posset. Ita accidit, ut duae species mihi innotescerent, cum de genere nondum data opera cogitarem. Paulo post omnem duplicis huius Revelationis rationem quinque Commentationibus academicis de discrimine Legislationis et Institutionis divinae, (a. 1802. editis,) illustravi, accommodate potissimum ad concilianda inter se ea, quae de lege Dei scripta, deque sacris V. T. libris, partim Iesus ipse, partim Paulus, Apostolus, per varias occasiones ita praeceperunt, ut secum ipsi pugnare viderentur. Hic igitur iam usus eram nova illa Revelationis notione; neque enim de alia revelatione, quam de externa et publica, potueram cogitare; sed usus eram velut inscius et imprudens; certe ita, ut ad ipsam, eiusque vim et ambitum, parum attenderem, neque eam cum vul-

gari Revelationis notione diligentius compararem. Ceterum percepta iam insigni notionis utilitate, quam longe lateque pertineret eius vis, diu me latere non poterat. Et res plane mihi innotescere coepit, cum, quae de discrimine legislationis et institutionis disputassem, ad diiudicandam controversiam Antinomisticam transferrem, et ad vindicandum ingeniosum eius auctorem; quod factum est anno 1804. duabus Pro- lusionibus de Antinomismo Ioannis Agricolae. Tum igitur mihi iam videbar intelligere, Christianam revelationem non posse melius, vel defendi et explicari, vel ad usum, cui destinata esset, commendari et converti, quam si ducem sequeremur notionem illam, repetentes ex ea omnem huius instituti divini vim et praestantiam. Atque haec res me permovit, ut ipsam denique notionem per occasiones scribendi

academicas data opera pertractare constituerem. Hoc autem ita exsecutus sum his sex Prolusionibus, ut primo notionis convenientiam cum theoria Revelationis biblica, deinde usum eius insignem, cum practicum, tum theoreticum, ostendere studerem. Quae illustrandi et commendandi opera notionem illam, iam informatam in animo meo, clariorem etiam et plenioram reddidit. Inprimis elaboratio Prolusionum postremarum, quicquid superfluum erat obscuritatis et imperfectionis, ita removit, ut nihil magnopere ad laudem iustae et distinctae notionis ei amplius deesse videretur. Sensi praeterea, persuasionem meam de notionis huius necessitate ipso eius in docendo usu magis magisque confirmari, neque solum cum Theologiam Christianam scholis dogmaticis explicarem, sed etiam, et vel maxime, habendis super historia sacra

per dies festos concionibus. Omnino effecit haec notio, ut institutioni Christianae, cum eruditae et scholasticae, tum populari, multo maiori cum fiducia et voluptate, quam factum erat antea, operam darem. Hinc non amplius dubitavi libellos, ad ipsam illustrandam et commendandam scriptos, publico Theologorum examini submittere.

Quomodo versatus sim in singulis quaestionis partibus, non opus est praemonere. Praemissi enim Prolusionibus ipsis Epitomen totius Dissertationis, modum illum indicantem, ex parte etiam illustrandi vim habentem; quod feci eum in finem, ut in quaestione adhuc difficili et nova, cognoscendi et examinandi operam, quoad possem, faciliorem redderem Lectoribus. Itaque satis erit, hic indicare, quid praeter illam Epitomen hac nova editione accesserit. Diligenter recognovi singulas

Prolusiones, et corrigendo, mutando, addendo, lectionem earum multis in locis, vel faciliorem, vel utiliore, reddere studui. Interdum plura inserui, praesertim in Proluf. II. et III., e. c. totam explicationem loci vexati de facultate absolvendi et damnandi, Apostolis a Iesu promissa, pag. 58-60.; item bene multa in quaestione de redemptionis et revelationis necessitudine, pag. 86-90. Eandem diligentiam expertae sunt notae, textui subiectae, ut pag. 4. 79. 210. sq.; ad quas, quibus praefixus est asteriscus, omnes nunc demum accesserunt. Accessit denique Excurfus super loco Pauli 2. Theff. II, 3-12. de revelatione Hominis nefarii, ad calcem Prolusionum adiectus. Is quidem proxime pertinet ad Proluf. III, p. 97.; sed haberi potest pro iusta totius opusculi Appendice. Continet enim illustrationem notionis nostrae, quae spectet ad

confirmandam eius veritatem, cum philosophicam, tum biblicam. Praeterea explicat et illustrat notionem vaticinii, nostrae rationi, s. theoriae, consentaneam, et sic quoque appendicis vice fungitur. Nam in Prolusionibus ipsis multum quidem disputatum erat de miraculis, deque vi probandi, ipsorum propria (p. 156 – 161. it. p. 180 – 184.), sed de vaticiniis, quae obiter tantum attinguntur p. 182. sq., parum. De his igitur data opera differitur in Excursu. — Admonuerat me Vir doctus, qui, lectis Prolusionibus, hanc omnem Revelationis theoriam, nominatim ea, quae de vi promulgandi, quam habuerint miracula, deque usu eorum morali, scripseram, valde probasset; hic igitur me privatim admonuerat, ut e doctrina de miraculis, quantum fieri posset, omnem ambiguitatem removerem. Sed mihi fatendum est, notionem Revelationis,

a me propositam, non ad dirimendam controversiam, quae de miraculorum origine hodie agitur, sed tantum ad eam sopiendam, pertinere. Hoc ipsum igitur, ut admonitioni, quoad possem, obtemperarem, in adiecta annotatione p. 218. sqq. paucis declaravi.

Edidi autem hunc Prolationum fasciculum ea maxime de causa, quoniam, ad institutum opus cum successu persequendum, publicis adiuvari cupio Virorum doctorum admonitionibus; non eorum solum, quibus probanda videbitur haec ratio nostra; quales non plane defuturos esse confido; sed etiam reliquorum. Neque enim dubito, lectionem dissertationum, quae hoc fasciculo contineantur, sufficere iam ad examinandam totam theoriam posse. Satis, opinor, iudicari ex iis poterit, cum de usu insigni commendatae notionis, tum de eius veritate, cumque consilio do-

ctrinae biblicae et ipsa Scriptura convenientia. Ad hanc quidem quod attinet, maximum argumentum, et ad extorquendam assensionem imprimis idoneum, repetendum erit ex iis, quae de Discrimine Legislationis et Institutionis divinae, deque Antinomismo Agricolae, disputavimus. Nam, quae in N. T. passim leguntur, de usu Legis et librorum sacrorum pugnantia inter se iudicia, ea plane non possunt conciliari, nisi institutio Dei externa (ὁ λόγος Θεοῦ) ab eius lege externa (τῷ νόμῳ) accuratissime discernatur; h. e. nisi omnia positiva, quippe dictatoria, et ab institutione, quatenus haec differt ab imperio, abhorrentia, legique externae similia; nisi igitur haec ita removeantur ab ipsa religione per Iesum revelata, ut ad promulgandi modum referantur, atque huius theoriae nostrae sensus quidam et respectus, qualis cadat

in doctorem popularem, Iesu et Apostolis tribuatur: id quod illis Dissertationibus propositum erat demonstrare. Itaque non alienum fuisset, eas huic fasciculo inferere. Sed quoniam tractant quaestionem peculiarem, eamque per se iam satis impeditam, nec prodire in publicum bona cum venia possunt, nisi antea multis partibus emendatae, ab initio etiam plane immutatae, fuerint: eas seorsim proprio fasciculo edendas existimavi. Et editurus sum, utprimum mihi otium ad molestam illam retractandi operam contigerit. Pertinent enim ad hanc nostram de Revelatione quaestionem; quam, quoniam nonnihil offensionis habitura videtur apud multos, tum demum incipiam lingua vernacula persequi, cum consecutus fuero hisce latinis, ut Theologorum de re iudicia cognoscam. — Optime quidem commen-

dari posset notio Revelationis, a me proposita, elaborando ipso Systemate, cuius formam postrema Prolusione adumbravi. Sed quoniam in re tam gravi utendum est festinatione lenta, cavendumque, ne quid crudi aut parum elaborati in publicum protrudatur, adeundos ante omnia et publice rogandos existimavi doctiores harum rerum existimatores, ut ipsi consulere in medium, et rebus Theologiae fessis succurrere velint.

Qui probaverint in universum rationem nostram, bene merendi materiam reperient, si qua viderint minus recte aut constanter a nobis, vel definita et explicata, vel probata, vel denique commendata, hisque notandis et emendandis operam adhibere velint. Diligenter quidem pertractavimus quaestionem propositam, multaque cum circumspectione; et persuasum habemus, nos causam suscepisse, quam non

possimus totam perdere, et cuius bonitatem usus et experientia magis magisque declaratura sit. Sed fieri tamen potuit, ut bonam causam non satis bene defenderemus. Itaque adiuvari cupimus admonitionibus eorum, qui, probata ipsa causa, defensionem minus probandam putent. Ceterum illi, si iudicaverint, nos operam, rei Theologicae, et ipsi adeo Christianae, utilissimam suscepisse, vel non admoniti sua sponte intelligent, gratiam pro hac omni re habendam esse viro immortalis, qui primus nos moralia ab historicis accuratius discernere docuit, et, commendanda morali Scripturae interpretatione, ad reperiundam iustam Revelationis notionem viam nobis aperuit. Nam quanquam ille hanc interpretationem moralem paullo pinguius commendaverat, atque ita, ut confunderet Scripturam cum ipsa Revelatione, nomi-

minatim cum historia sacra, historicaque religionis doctrina, quae sicut spectat ad revelandam moralem, ita necessario desiderat illam interpretationem, certe prodesse non possit, nisi vis eius moralis sentiatur; — quanquàm igitur neglexerat vir magnus hanc, quam attulit theoria nostra, distinctionem, nosque ipsi propria quadam via, ut supra enarravimus, ad veram Revelationis notionem, et ad cognoscendum eius usum insignem, devenimus: tamen libenter fatemur, disciplinam eius philosophicam nobis ubique praeluxisse, et vires animumque ad haec omnia supeditasse.

Plures quidem improbaturi videntur hanc nostram theoriam, quippe ab recentiore non minus, quam a vetere ratione, recedentem. Sed horum quoque admonitiones grato animo accipiemus, et quantum poterimus, in usum

convertemus nostros. Et credibile est, horum inprimis dubitationes nobis usui futuras esse. Neque enim melius conformari vindicarique posse videtur omnis nostra ratio, quam si, quicquid iniuriae per eam forte illatum fuerit vel veteri, vel recentiori Theologiae, reparetur et removeatur. Omnes autem, opinor, intelligent, quaestiones Theologiae Christianae, de quibus dissensio fit inter Rationalistas et Supernaturalistas, ope notionis de revelatione publica, multo nunc accuratius definiri, quam antea, posse. Etiam si igitur fuerint, qui totam theoriam plane reiiciendam putent, ipsi tamen, nostram quaestionem sibi profuisse, nosque operae pretium fecisse, fateri debebunt. Scr. Vitebergae, d. V. Maii, a. C. MDCCCVIII.

I N D E X
PROLUSIONUM SINGULARUM
DE
REVELATIONE RELIGIONIS EXTERNAE
EADEMQUE PUBLICA.

I.

*De Iesu, revelationis externae eiusdemque
publicae Interprete. P. 5.*

*(Progr. ad indicenda specimina inauguralia Ven.
Tzschirneri, nomine Decani, script. an. 1805.)*

II.

*De Inspiratione Apostolorum, praegressae
Revelationis externae et publicae fructu. P. 35.*

*(Progr. indicendae Eiusdem inaugurationi, Pro-
cancellarii nomine, script. an. eod.)*

III.

*De locis Scripturae revelationem externam
eandemque publicam diserte laudanti-
bus. P. 71.*

*(Progr. Vitebergense Festi Nativ. Christi an. 1805,
Rectoris nomine script.)*

IV.

*Explicatur locus Scripturae classicus de
revelatione religionis christianae publi-
ca, Io. XVI, 7—11.* p. 105.

(Progr. Paschale academiae Viteb. an. 1805.)

V.

*Explicatur notiois de revelatione externa
et publica usus practicus.* p. 154.

(Progr. Pentecostale ann. 1807.)

VI.

*Explicatur notiois de revelat. externa et
publica usus theoreticus.* p. 173.

(Progr. Festi Michaëlis ann. 1807.)

A c c e d i t

*Excursus, spectans ad Prolus. III. pag. 97. de
revelatione mysterii iniquitatis 2. Thess.
II, 3—12. notionem revelationis christia-
nae illustrante. Explicatur simul notio
vaticinii moralis, et praedictionis huius
Paulinae origo et sensus.* p. 225.

E P I T O M E

TOTIUS DISSERTATIONIS.

PROLUSIO I.

pag.

Revelatio contra, quam fieri solet in scholis Theologorum, missis de *inspiratione* quaestionibus, ponenda est in divina religionis *promulgatione*, ita, ut historia sacra una cum institutis positivis ad modum promulgandi referatur, et ipsa religio, quae est rationalis, a revelatione, quae historica est et symbolica, plane separetur. (Quae separatio hanc vim habebit, ut positiva ipsius religionis dogmata et mysteria sua sponte evanescant.)

Hanc Revelationis notionem sicut ipsa *doctrina biblica* commendat, (Prol. I — IV.) ita *usus insignis* cum ad praxin, (Prolus. V.) tum ad theoriam, (Prol. VI.) flagitat. 7.

A. *Doctrina biblica* de revelatione admittit notionem nostram, atque adeo, si *tria* locorum genera inter se comparentur, postulat a nobis,

ut Revelationem, quae κατ' ἐξοχήν sic dicenda sit, pag.
in promulgatione potius, quam in inspiratione,
ponamus. 8. 9.

a) Quae de Iesu, revelationis divinae Interpretare leguntur in Scriptura, ita definiri iubent Revelationem, ut statim apparere possit, ipsum ea non opus habuisse; id quod valet de externa et publica. Nam

α) dicitur quidem Iesus divinitus edoctus et Spiritu donatus esse, sed non ex Revelationis, sive eius institutionis divinae, quae vulgo verbis ἀποκαλύπτειν et φανεῖν exprimitur. Scilicet non opus habebat revelatione externa et publica. 10 - 12.

β) Doctrina de Iesu, Dei Filio, saepe laudatur tanquam argumentum universae revelationis. Sic autem respicitur ad revelationem, quae non ipsi Iesu, sed per Iesum contigerit hominibus, et proxime quidem ad publicam. 13 - 15.

γ) Revelatio diserte dicitur per Iesum facta esse multis in locis, nominatim iis, in quibus

vel res simpliciter et universe commemoratur; 17.

vel modus revelandi duplex, doctrinalis et symbolicus, laudatur; 18-20.

vel sermo est de absolvenda Revelatione per mortem Iesu, quam insecuta est resurrectio, sive per eius illustrationem; 21-26.

quo etiam pertinent tres loci Ioannei de Homine in altum tollendo. 27-32.

His omnibus in locis tribuitur rebus et factis Iesu vis promulgandi,

PROLUSIO II.

b) Quae narrat scriptura *de inspiratione Apostolorum*, unde omnis reliqua revelatio externa et publica manavit, sententiae nostrae adversari videntur; praesertim cum de hac inspiratione adhibeantur verba ἀποκάλυψις, et ἀποκαλύπτειν, 35.

Sed inde nondum sequitur primatus revelationis internae. Nani *omnis inspiratio Apostolorum, sicut reliquorum Christianorum, fluxit ex antecessa promulgatione, per ipsum Servatorem facta.* Hoc patet

a) *ex historia istius inspirationis, s. revelationis internae.*

Ea non contigisset Apostolis, nisi praecessisset institutio Iesu et mors, (una cum resurrectione,) maximam promulgandi vim habens.

Neque inspiratio eos quicquam docuit, quod ^{pag.}
non iam fuerit in promulgatione antegressa,
aut ex ea potuerit colligi. 44-48.

Etiam Pauli inspiratio ex antegressa promul-
gatione manavit; 48.

imo et veterum prophetarum. 49.

Sed eadem res intelligitur

- ß) ex ipsorum *Apostolorum professione* et omni
instituendi ratione. Haberi volunt pro ido-
neis (inspiratis) evangelii doctoribus, quo-
niam testes fuerint rerum et factorum Iesu;
praeterea omnem institutionem suam histo-
riae Iesu, tanquam fundamento, superstru-
unt. 51-53

- γ) Accedit, quod inspiratio Apostolorum *eius-*
dem plane generis fuit cum revelatione interna,
quae reliquis omnibus veri nominis Christianis
contigisse dicitur. 54.

Nam

- aa) Christianis reliquis *eadem cognoscendae re-*
ligionis facultas tribuitur, quae Apostolis.
Dicuntur eodem spiritu afflati, iisdem ani-
mi facultatibus tum moralibus, tum tech-
nicis, donati esse; non obstante loco ve-
xato Io. XX, 22. 23. de facultate dandi
ac denegandi veniam peccatorum. 55-61.

Etiam revelationem specialem cum Apostolis communem habuerunt.

62.

bb) Eadem fuit *accipiendi conditio* apud reliquos Christianos, quae apud Apostolos. Praecedere debebat revelatio externa, huiusque usus moralis.

63-67.

Hinc intelligitur, Apostolorum inspirationem, quanquam gradu diversam, sive modo et mensura, iustas ob causas, potio-rem, tamen et ipsam totam manasse ex antegressa promulgatione.

67-69.

PROLUSIO III.

c) Multis Scripturae locis *revelatio externa eademque publica diserte laudatur*; id quod sententiam nostram confirmat.

71-73.

a) In *ipsis locis*, in quibus de verae religionis promulgatione verba ἀποκαλύπτεσθαι, φαίνεσθαι, ἐπιφαίνεσθαι, adhibentur,

modo Iesus Messias, aut filius Dei, 74.

modo divina gratia, aut iustitia, 75. 76.

modo vera hominis probitas, aut vita, aut

fides, revelata dicuntur. 77-83.

β) Iam si examinatur, *quidnam* e sententia horum locorum a Deo revelatum sit, et

quomodo! cum materia revelationis, tum forma, pag.
 actioni nostrae consentanea reperitur. 84.

aa) *Materia revelationis* in illis locis est *ἀλθινα*
f. moralis religio. Etsi enim historia Serva-
 toris, nominatim mors eius, huiusque ne-
 xus cum venia peccatorum, rebus revelandis
 annumerari videtur, tamen contrarium ex eo
 colligitur, quod haec mors, cui modo vis
 redimendi, modo vis revelandi, in Scriptu-
 ra tribuitur, non redimendo revelasse, sed
revelando redemisse, h. e. publice significanda
 vera et morali gratiae divinae causa, homi-
 nibus saluti fuisse, censenda est: id quod
 non solum ex usu rei practico et notione
 redemptionis moralis, sed etiam triplici ratio-
 ne exegetica, probatur, p. 85-92.

bb) *Forma revelationis* in iisdem locis est histo-
 rica; et continetur *factis, ad res morales et*
divinas significandas idoneis; unde sequitur, re-
 velationem externam eandemque publicam
 respici, 95.

Horum factorum unum genus inchoat re-
 velationem, tanquam eius *causa* externa pri-
 maria, alterum absolvit et continuat, tan-
 quam *effectus* externus primarius, et causa
 secundaria,

Causa externa, revelationem inchoans, con-

stat potissimum *rebus et factis Iesu*, res morales et divinas repraesentantibus. Ad haec facta manifesto respicitur in illis locis. Atque hoc consentaneum est modo loquendi ac docendi biblico. Nam verba ἀποκαλύπτειν et φανερεῖν sensu plane simili in sedecim locis adhibentur de iudicio extremo, tanquam *revelatione* rerum moralium et divinarum per res et facta, sensibus obvia; imo etiam in loco nobili 2 Thess.

II. de *revelando* mysterio impietatis, 93-98.

Effectus externus, Revelationem primam absolvens, -eique perennitatem concilians, est *ecclesia christiana*, s. repraesentationis per Iesum factae professio religiosa et publica. Ad hanc autem in locis nostris respici, cum res in oculos incurrat, nemo negaverit. Revelatio igitur his in locis erit divina de religione institutio, ab ipso Iesu, huiusque potissimum factis profecta, et ab Apostolis repetita, quatenus ea iam magno consensu publice probatur et religiosa professione colitur, 98-102.

γ) Haec theoria Revelationis biblica *confirmatur uno dicto Servatoris*, in quo etsi nomen revelationis non usurpatur, omnia tamen, quae ad notionem eius accurate explicandam pertinent, suppeditata reperiuntur. 102. 103.

Hoc dictum pertractat

pag.

PROLUSIO IV.

Praedictio Servatoris apud Ioannem c. XVI, v. 7-11. habenda est pro *loco Scripturae classicae de revelatione religionis christianae publicae*. Sed

aa) *Sensus* huius loci accuratius, quam fieri solet, explicandus est. 106.

Versus octavus exhibet sententiam, per se iam satis definitam, neque e sequentibus demum constituendam. Praedicitur in eo convictio improborum, huiusque convictionis partim indicatur

modus internus et externus; dicitur enim futurum esse, ut Spiritus S. contemtores verae religionis coarguat et meliora edoceat, cum venerit, h. e. exorta ecclesia Messiana, f. publica verae religionis professione; partim commemoratur 108. 109.

argumentum huius admonitionis spiritualis. Meliora eos docebit, non de certa quadam culpa et laude et poena, sed de improbitate et probitate humana, deque damnatione divina in universum, h. e. de virtute et religione morali f. spirituali. 110-115.

In *reliquis* versibus *modus externus* convictionis spiritualis, qui iam universe indicatus erat, per partes definitur. 115.

Praedicitur enim fore, ut contemtores verae religionis, exorta ecclesia Messiana, cum pudore cognoscant

ex repudiatione Iesu Messiae ignotam vulgo *improbisatem* animi moralem, quae honestum postponit utili, v. 9. 115.

ex morte, quam Iesus officii causa, elatoque super omnes res adspectabiles animo, pertulerat, indolem *probitatis* moralem, v. 10. 116-120.

e damnatione Satanae, h. e. e superata per Christianismum et imminuta auctoritate publica doctrinae, improbitati animi faventis, *iudicium* Dei morale, v. 11. 121.

bb) Sic patet, hac praedictione Iesu *confirmari* ea, quae a nobis de notione revelationis christianae biblica disputata sunt. 125.

Nam praedictio haec

argumentum huius revelationis ponit in doctrina de religione morali. Scilicet ex argumento *ἐλέγχους* spiritualis de argumento *παρεκλήσεως*, totaque revelationis materia, facile iudicari potest. 126.

Modum revelandi eadem praedictio accurate discernit ab argumento, eumque factis externis contineri significat. Distinguit etiam causam externam, quae inchoat revelationem publicam, ab externo effectu, eam absolvente; sive res et facta Iesu ab ecclesia inde oriunda. pag.

Negatur enim, discipulorum inspirationem et παράκλησιν spirituales locum habituram, nisi praecesserit mors Interpretis divini. Sic interna revelatio, ad ecclesiae constitutionem necessaria, imprimis repetitur e rebus et factis Servatoris, tanquam ex revelationis causa externa primaria. 127.

Deinde praedicitur fore, ut Spiritus, cum venerit, arguat improbos. Sic describitur Revelatio iam absoluta, eique tribuitur vis omnes homines, etiam extraneos, publice admonendi, accommodate ad culturam eorum moralem. Haec autem vis repetitur ex adventu Spiritus, h. e. ex constitutione ecclesiae Messianae, quae est promulgationis primariae effectus externus, et totius Revelationis causa externa secundaria, ipsam non solum absolvens, sed etiam conservans et continuans. 129.

Itaque dubitari non potest, Revelationem ex notione biblica esse institutum religionis publicum, nostram cum Deo necessitudinem

repräsentans, et ad ἰλιγγίαν et παράκλησιν spiritualem, omninoque moralem hominum culturam, spectans.

151.

PROLUSIO V.

B. Ad hunc notionis nostrae cum theoria Revelationis biblica consensum accedit eius *usus insignis*, cum practicus, tum theoreticus. 155.

a) *Practicus usus* cernitur in eo, quod haec notio persuasionem de Revelatione moralem, quae sola satis firma est, prae ceteris definitionibus omnibus adiuvat, nominatim prae *vetere*, quae revelationem cum ipsa religione confundit et per hanc confusionem, ex qua mysteria positiva nascuntur, Revelationis vel abusu, vel contemptui, occasionem praebet; itemque prae *nova*, quae, quoniam modum revelandi non accurate definit, nec omni Revelationis contentui occurrere potest. *Nostra* materiam et formam (doctrinam revelatam et revelandi rationem) ita discernit, et utramque tam perspicue declarat, ut moralem de Revelatione persuasionem, adiuvando morali eius intellectu et usu, faciliorem reddat. 156-159.

α) *Materiam* ponit in doctrina de morali ho-

minum cum Deo necessitudine, exclusa histo-^{pag.}
ria sacra et mysteriis positivis. 139. 140.

Sic autem prae vetere adiuvat persuasionem
illam, quoniam religio rationalis

aa) sola digna est promulgatione divina. Nam
cum oppressa sit in animis per vim cupidita-
tatum, et in oblivionem adduci soleat per
vitae quotidianae curas malorumque exem-
plorum frequentiam, vehementer opus habet
hac promulgatione; cumque in mentibus ho-
minum iam lateat, promulgatio eius intelli-
gi a quolibet, certoque probari potest: quae
omnia secus habent, si mysteria positiva ad
revelationis materiam referuntur. 140 - 144.

Praeterea religio rationalis

bb) sola idonea est ad summam reverentiam
Revelationi conciliandam. Hac enim nos
implent mysteria moralia, non mysteria po-
sitiva; quae cum hodie a moralibus etiam
vulgo discernantur, nobis non amplius licet,
utrumque genus confundere. Hoc tantum
licebat maioribus nostris. p. 144 - 149.

8) Sed *formam* quoque, s. revelandi modum,
notio nostra multo convenientius usui mora-
li, quam, vel vetus, vel nova, definit. Po-
nit eam in religionis rationalis *divina promulga-*
sione. Ad hanc autem refert facta Iesu, reprae-
sen-